

Discussie veredeling niet langer vrijblijvend

Het is de hoogste tijd om de piketten uit te zetten

In opdracht van het Ministerie van LNV organiseerden het Louis Bolk Instituut en Platform Biologica dit najaar twee workshops om tot een breed gedragen standpunt te komen, nationaal en internationaal, omtrent passende en niet passende veredelings technieken voor de biologische landbouw. De discussie is nu niet meer vrijblijvend en heeft gevolgen voor toekomstige richtlijnen.

In de LNV-beleidsnota voor biologische landbouw 'Een biologische markt te winnen' staat een paragraaf over het belang van een biologische plantenveredeling. Deze uitspraak was het lang verwachte antwoord op een aangenomen motie uit de Tweede Kamer in 1998. Met de motie verplichtte de overheid zich zorg te dragen voor een gentechvrije productieketen en dus een gentech-vrije veredeling. De achterliggende motivatie is dat de keuzevrijheid van de consument die gentech-vrije producten wil gegarandeerd blijft. Ook wil de overheid bijdragen aan het sluiten van de keten. De EU-verordening voor biologische landbouw (2092/91) meldt immers dat er vanaf 2004 aan biologische telers geen ontheffing meer wordt verleend voor het gebruik van gangbaar zaad. Het ministerie stuurde 'Brussel' daartoe afgelopen zomer een ondersteuningsbrief.

Koploper

Nederland loopt voorop in de discussie over het hoe en waarom bij biologische plantenveredeling, maar ook andere EU-landen doen mee. Dit mede dankzij de voorbereidende discussies voor het LBI-rapport 'Naar een duurzame biologische plantenveredeling'

dat in 1999 verscheen. Het rapport houdt veredelings technieken vanuit de principes van de biologische landbouw tegen het licht en komt daarbij tot aanbevelingen over die technieken, welke 'passend', 'niet passend, maar voorlopig toe te staan' en 'niet passen en per direct niet toe te staan' zijn. Het rapport is internationaal de standaard geworden voor discussies en dient als basis voor de International Federation for Organic Agricultural

Movement, IFOAM, die momenteel nieuwe concept-richtlijnen voor 2002 uitwerkt o.a. voor biologische plantenveredeling. De private regels van IFOAM zijn in het verleden richtinggevend gebleken voor het vaststellen van de EU-verordening biologische landbouw.

Een ander aspect waardoor er snel beslist moet worden is de eerder genoemde deadline van 2004. Diverse zaadbedrijven zijn inmiddels ingestapt of willen betrokken worden bij biologisch vermeerderd uitgangsmateriaal. Het is voor hen belangrijk te weten of bijvoorbeeld F1-hybriden geaccepteerd worden en dat mogelijk alleen de steriele cms-hybriden niet gewenst zijn. Of wil de sector zelfs nog verder gaan en de vrijheid van de veredelaar verregeand beperken?

Hybriden

Op 8 oktober kwamen circa honderd betrokkenen bijeen in Driebergen, waaronder vele zaadbedrijven, onderzoekers uit Wageningen en diverse telers. De bijeenkomst had een sterk informatief karakter. Diverse standpunten en vragen werden in een open sfeer naar voren gebracht. Maarten Zwaan, voormalig directeur van Rijk Zwaan, presenteerde het standpunt van de reguliere zaadbedrijven. Hij

UITGESLOTEN

De internationale workshop kwam tot de volgende categorie 'nee-technieken':

- technieken voorbij het celniveau (gmo's, protoplastenfusie);
- technieken die rassen steriel maken (cms hybridisatie zonder herstellergenen);
- patentering die de vrije uitwisselbaarheid van rassen voor nieuwe veredelingsprogramma's belemmeren (de biologische sector erkent wel kwekersrecht).

Het punt van steriliteit heeft te maken met het respect voor duurzaamheid van rassen. Steeds meer worden technieken ontwikkeld die niet alleen landbouwkundige verbeteringen tot doel hebben, maar vooral de zaadbedrijven beschermen tegen namaak of tegen verder gebruik door collega-veredelaars. Hybridisatie is daar een voorloper van, gevolgd door de cms-hybridisatie, en recentelijk gevolgd door terminator-seeds. Ook patentering, niet te verwarren met het gewone kwekersrecht, verhindert de vrije uitwisseling van rassen waardoor op termijn de genetische diversiteit waarveredelaars uit kunnen putten ingeperkt wordt. Dat is niet te rijmen met een duurzame veredeling en al helemaal niet met biologische landbouw, waar biodiversiteit van levensbelang is.

vindt dat de vraag welke technieken passen in eerste instantie beantwoord moet worden door de biologische telers en de consumenten, maar waar- schuwde ook voor de gevolgen van te veel inperking. Piet Barten van Bejo, toonde ook respect voor de sector: 'U vraagt, wij draaien'. In zijn waarschu- wing tegen te vergaande beperkingen ging hij een stap verder: Barten liet weten dat als hybriden verboden wor- den, zij niet meer meedoen, dan zien ze er geen brood in. Het verbod op steriele hybriden door de cms-metho- den accepteert Bejo wel; dat is voor hen geen punt. De bloemkoolhybri- den kunnen zij ook met een andere methoden maken. Syngenta echter benadrukte het belang van de cms-

Integriteit van de plant

Een 20-tal keyplayers uit diverse EU- landen uit de biologische sector zelf, aangevuld met een aantal gangbare veredelaars en onderzoekers die nauw betrokken zijn bij de biologische zaad- productie, probeerden in twee dagen een constructief voorstel uit te wer- ken. Biologische veredeling is als volgt gedefinieerd: Het doel is planten te ontwikkelen die de potentie van de biologische landbouw vergroten. Bio- logische plantenveredeling is geba- seerd op respect voor de integriteit en intrinsieke waarden van de plant, dat wil zeggen dat rassen niet steriel ge- maakt mogen worden en dus zelfre- produceerbaar blijven, brede weer- stand hebben, in staat zijn zich aan te

Foto: Jan Valena

methode om geen verlies door inteelt- planten bij bloemkool te krijgen. Jan Schrijver (namens LTO vakgroep bio- logische landbouw) gaf aan dat het hem niet om die paar procenten inteeltplanten gaat. Biologische telers zoeken een oogstzeker ras, dat niet al- leen in gunstige jaren een goede op- brengst geeft, maar ook in natte of koude seizoenen stand houdt. De BD-vereniging wil duidelijk van de hybriden af en met name zaadvaste rassen stimuleren, aldus de directeur Jos Pelgröm. Echter, de biologisch dy- namische telers willen hybriden niet op voorhand verbieden, als ze maar fertiel en biologisch in grond te ver- meerderen zijn, aldus Rutger Murray namens de BD-Boerenvereniging.

passen en geproduceerd zijn met res- pect voor natuurlijke kruisingsbarriè- res. Rassen moeten zich kunnen hand- haven en vermeerderen in een biolo- gisch bedrijfssysteem. Zo valt bijvoor- beeld een peenras als Nerac af, omdat de zaadproductie zonder chemische bestrijdingsmiddelen niet haalbaar is. De biologische landbouw wil binnen het gebied van het 'leven' blijven, en ziet de celbiologische technieken als uiterste ondergrens, met de cel als de laagste georganiseerde eenheid van le- ven.

Rassen en zaden

De internationale workshopdeelne- mers willen, binnen de toegestane ca- tegorie, onderscheid maken tussen

ECO-PB

In het voorjaar 2002 is, mede op initiatief van Stichting Zaadgoed, een Europees netwerk opgericht ter bevordering van biologische plantenveredeling: European Consortium for Organic Plant breeding (ECO-PB). Deze stelt zich ten doel kennis en ervaring uit te wisseling, netwerk op te bouwen, en lobbywerk te verrichten op het gebied van beleid. Het voorzitterschap is voor de eerste peri- ode aan Nederland gegeven in de persoon van Edith Lammerts van Buuren. Onder de vlag van ECO-PB zal binnenkort de al twee jaar bestaande Newsletter on Organic Seeds worden uitgegeven. Zie ook de website: www.eco-pb.com
Uit internationale samenwerking was ook al eerder een Europe- se databank voor biologische zaden opgericht. Zie ook op inter- net: www.organicxseeds.com en www.biogene.org

biologische zaden en biologische ras- sen. Biologische zaden komen daarbij voort uit rassen uit een regulier ver- edelingsprogramma en zijn vervol- gens alleen biologisch vermeerderd. Biologische rassen zijn het resultaat van een specifiek biologisch verede- lingsprogramma. Het gaat namelijk niet alleen om andere eigenschappen die een biologische teler zoekt (on- kruidonderdrukkend vermogen, mi- neralen-efficiëntie, diepe beworteling, brede ziekteverstand, smaak). Het gaat er ook om andere, nieuwe wegen van veredelen te zoeken waarbij vooral technieken op hele plant of gewasni- veau worden gebruikt, en waarbij tel- lers een grotere rol kunnen spelen in de selectie. Het is een experimentele categorie die toegevoegd wordt aan de categorie van biologische zaden, waar bij de veredeling allerlei celbiologische technieken nog wel toegestaan zijn.

Voortgaande discussie

De discussie bleef steken bij de vraag of de laatst genoemde categorie van biologische rassen uiteindelijk het doel vormt en de categorie biologische za- den toch niet op termijn (van bv 20-50 jaar) verboden zal worden. De biolo- gische sector wil een diversiteit aan ras- sen. Rassenontwikkeling is een lang- durige en kostbare zaak. Het is maar de vraag of er ooit zoveel 'biologische rassen' zullen zijn dat ze de categorie 'biologische zaden' overbodig maken. IFOAM komt in het vroege voorjaar 2002 met een definitief voorstel dat op de General Assembly in Canada augustus 2002 ter stemming gebracht zal worden. ■